

EKLER VE SÖZCÜK YAPISI

- ➔ Kök
- ➔ Çekim Ekleri
- ➔ Yapım Ekleri

KÖK

Bir sözcüğün parçalanamayan anlamlı en küçük parçasıdır.

- ▶ çocuk
- ▶ kömür
- ▶ koş-
- ▶ gez-

NOT

Kök sözcüğün tamamıyla anlam ilişkisi taşımalıdır.

- ▶ kelebek
- ▶ balık

KÖK

İsim Kökü

- masa
- defter
- suladı

Fiil Kökü

- koş
- sev
- yapıt

KÖK

Ortak Kök

- boya
- savaş
- göç

Sesteş Kök

- gül
- yaz
- büyü

! SORU

Yansıma kökler, **isim kökü mü** sayılır yoksa **fiil kökü mü?**

- ▶ cız
- ▶ pat
- ▶ viz

ÇEKİM EKLERİ

İSİM ÇEKİM EKLERİ

- ▶ Hâl (Durum) Ekleri
- ▶ Tamlayan Eki
- ▶ İyelik Ekleri
- ▶ Çokluk Eki
- ▶ Eşitlik Eki
- ▶ Vasıta Eki
- ▶ Soru Eki
- ▶ Bildirme Eki

FIİL ÇEKİM EKLERİ

- ▶ Kip Ekleri
- ▶ Kişi Ekleri
- ▶ Ek Fiil Ekleri
- ▶ Soru Eki

ÇEKİM EKLERİ

🔗 Eklendiği kelimenin anlamında ve yapısında değişiklik yapmayan, kelimeler arasında geçici anlam ilişkisi kuran ekler **çekim eki** denir.

🔗 Çekim ekleri, birleştiği kök veya gövdenin anlamında bir değişiklik yapmaz. Dolayısıyla bir sözcük, çekim eki almadan önceki anlamını çekim eki aldıktan sonra da devam ettirir. Bu, yani sözcüğün anlamının değişip değişmediğine bakmak çekim eklerini ayırt etmenin en kolay yoludur.

- hediye - ler - imiz - den

İSİM ÇEKİM EKLERİ

1. Çokluk Eki: Birden çok varlık veya kavramı karşılayan adlardır. Tekil isimler “-lar / -ler” ekini aldığı anda çoğul isim olur.

- ağaçlar, öğrenciler, askerler, elmalar, insanlar, kuşlar...

Çoğul eki (-lar / -ler) bazen cümleye farklı anlamlar da kazandırabilir.

- Bedeninden kanlar fışkırıyordu.

(..... anlamı katmıştır.)

- Aramızda nice Mevlana'lar var.

(..... anlamı katmıştır.)

- Sabahları duş almadan çıkmam evden.

(..... anlamı katmıştır.)

- Akşam teyzemler bize geldi.

(..... anlamı katmıştır.)

⚠ DİKKAT

- Dün gece eve gelmediler.

2. Durum (Hâl) Ekleri (-i, -e, -de, -den)

a) Belirtme (Yükleme, Gösterme) durumu

(-i / -ı / -u / -ü)

- ▶ Tepeyi aşınca bizim köyü görürüz.

- ▶ Hemen doktoru çağırın, gelsin.

b) Yönelme (Yaklaşma) durumu eki (-e / -a)

İsme getirilen “-a, / -e” hâl ekidir.

- ▶ Hafta sonu pazara gittim. (.....)

- ▶ Bu masa size ayrıldı. (.....)

- ▶ Sabah annemler gelecek. (.....)

⚠ DİKKAT

- Ders çalışmaya kütüphaneye gitti.

(.....)

- Saat üçü çeyrek geç film başlayacak.

(.....)

c) Bulunma durumu eki (-de / -da / -te / -ta)

- ▶ Defterimi evde unuttum.
(.....)
- ▶ Yetmişinde kadından ne istedin?
(.....)
- ▶ Kimin suçlu olduğu yakında ortaya çıkar.
(.....)

⚠ DİKKAT

- * sözde özne
- * gözde öğrenci

d) Ayrılma (Çıkma) durumu eki

(-den / -dan / -ten / -tan)

- ▶ O, yemeğini her gün evden getirir.
(.....)
- ▶ Yorgunluktan uyuyakalmış.
(.....)
- ▶ Bu kaban diğerinden güzel.
(.....)

⚠ DİKKAT

- * sıradan romanlar
- * sudan bahane
- * candan dost

3. İlgi (Tamlayan) Eki (-ın / -in / -un / -ün)

- ▶ Tören okulun bahçesinde yapılacak.
- ▶ Kitabın kapağı çok güzeldi.

Bu ek 1. tekil ve 1. çoğul şahıs için “-.....” şeklindedir:

..... /

• Ben - im ülkem

• Biz - im ülkemiz

⚠ DİKKAT

* Benim için bu işin önemi yok.

* Bu kalem senin olsun.

* Tüm servet Sinan'ın oldu.

NOT

- ▶ öğrencilerden bazıları

4. İyelik (Aitlik) Ekleri (-m, -n, -i, -miz, -niz, -leri)

İsimlere gelerek onların kime veya neye ait olduğunu belirten eklerdir. Şahıslara göre çekimlenir.

(benim) defter- *im*

(senin) defter- *in*

(onun) defter- *i*

(bizim) defter- *imiz*

(sizin) defter- *iniz*

(onların) defter- *leri*

Püf Nokta:

- Öğrenci**lerin** hediye**leri**
- Öğrencinin hediye**leri**
- O hediye**leri** bana ver.

İyelik eklerini belirtme hal eki ile karıştırmamak gerekir.

✔ Onun evi çok güzel.

✔ O evi çok beğendim.

HARİKA BİLGİ

not defter - *i*

hayatın anlam - *i*

okul müdürünün kız - *i*

5. Eşitlik Ekleri (-ca / -ce / -ça / -çe)

Eşitlik ekleri, isim soylu sözcüklere gelerek onlara çeşitli anlamlar katar.

► Böyle çocukça davranmamalısın.

► Ailece tatile gittik.

► Yavaşça içeri girdi.

6. Vasıta (Araç) Eki (ile, -le, -la)

“ile” ilgecinin (edatının) eklenmesiyle oluşan durumdur.

► Seninle uyumak isterdim son uykumu.

► İzmir’e uçakla gitti.

► Havaaların soğumasıyla işimiz azaldı.

7. Soru Eki (mı, mi, mu, mü)

Cümleye soru anlamı katar. Kendinden önceki sözcükten ayrı, kişi eklerine bitişik yazılırlar.

► Bu konuyu anladın mı?

► Siz de bizimle gelecek misiniz?

► Güzel mi güzel bir arabası var.

► Çalıştın mı sınavda başarılı olursun.

► Böyle güzel bir fırsat kaçırılır mı?

8. Bildirme (Ek fiil) Ekleri (i-)

-i ekfiilinin şahıslara göre çekiminde kullanılan, isim cümlelerinde özne ile yüklem arasında yargı bağı kuran eklerdir.

- ▶ öğretmen-im
- ▶ öğretmen-sin
- ▶ öğretmen-dir
- ▶ öğretmen-iz
- ▶ öğretmen-siniz
- ▶ öğretmen-dirler

● FİİL ÇEKİM EKLERİ ●

1. Kip Ekleri

a) Bildirme (Haber) Kipi Ekler

- Geçmiş Zaman
- Şimdiki Zaman
- Gelecek Zaman
- Geniş Zaman

b) Dilek (Tasarlama) Kipi Ekleri

- Şart Kipi
- İstek Kipi
- Gereklilik Kipi
- Emir Kipi

2. Kişi (Şahıs) Ekleri

Kişi (Şahıs)	Fiil - Kip - Kişi Eki	Kişi (Şahıs)	Fiil - Kip - Kişi Eki
1. tekil kişi (ben)	Gel - di -	1. tekil kişi (ben)	Oku - malı - y -
2. tekil kişi (sen)	Gel - di -	2. tekil kişi (sen)	Oku - malı -
3. tekil kişi (o)	Gel - di -	3. tekil kişi (o)	Oku - malı -
1. çoğul kişi (biz)	Gel - di -	1. çoğul kişi (biz)	Oku - malı - y -
2. çoğul kişi (siz)	Gel - di -	2. çoğul kişi (siz)	Oku - malı -
3. çoğul kişi (onlar)	Gel - di -	3. çoğul kişi (onlar)	Oku - malı -